

Rene Descartes : MEDITACIJE

Filozof Rene Descartes je napisal delo Meditacije, v katerih postavi zanimivo tezo »mislím, torej sem«, katera je bila novo izhodišče za novo razpravo. »Mislím, torej sem« je stavek, ki ga je Descartes zaradi njegove zanesljive resničnosti in razvidnosti sprejel za prvo načelo filozofije. Descartes je Meditacije napisal z namenom, da bi ustvaril intelektualno ozračje za spravo med znanostjo in religijo, katere ni ravno lahko doseči. Descartes se označi, kot mislečo stvar, ki dvomi, ume, zatrjuje, zanika, hoče, noče, si predstavlja in čuti. Vse to privzame kot resnično, saj je sam del tega. Pravi tudi, da če vidimo luč ali slišimo hrup, je lažno, a to, da vidimo ali slišimo je gotovo.

Rene Descartes v prvi meditaciji predstavi temelje svojega mišljenja. Do absolutne resnice se želi dokopati s pomočjo dvoma. Zahteva, da podvomimo v kakršnokoli trditev, če najdemo le najmanjši razlog za dvom. Zakaj sploh lahko dvomimo o vseh stvareh? Korist dvoma je v tem, da nas osvobaja vseh predsodkov in nam kaže najlažjo pot do spoznanja resničnega. Cilj dvomljenja je torej najti nekaj nedvomljivega.

Descartes se najprej loti čutov, saj je dobil po čutih vse, kar je do sedaj dopuščal kot najbolj resnično. Čuti so nam znani kot varljivi (npr. en klic v ozki dolini med gorami se odbija od stene do stene in ga lahko slišimo večkrat kot odmev). A kljub temu o nekaterih stvareh, ki nam jih čuti podajo, ne moremo dvomiti. Descartes dopušča možnost, da posamezna čustva ne zavajajo, predvsem tista, ki se vežejo neposredno na dejstva. V Meditacijah govori tudi o sanjah. Kako naj torej vem, da pravkar ne spim in le sanjam o tem, da pišem filozofski esej? Ali kako naj vem, da včerajšnji dan niso bile le sanje? Preizkusa, ki bi preveril ali spimo ali smo budni ne poznamo. Je torej možno, da ves čas spimo in sanjamo? Descartes pravi, da ni filozofskega dokaza, da ne sanjamo, zato čuti ne morejo biti temelj vrednosti. Dalje lahko razmišljamo tako: Tudi če spimo, dva plus tri je pet. ali bi bile torej lahko resnice matematike absolutno gotovi temelj vrednosti? Kaj pa če se motimo tudi v našem računanju pri dva in pet? Vprašanjem ni konca in situacija se zdi brezizhodna.

V svojem delu Rene omeni tudi Boga. Kot veren katolik predstavi Boga kot stvarnika, ki daje človeku voljo in razum. Spozna, da je potemtakem v Boga nemogoče dvomiti, ker bi s tem podvomili v lastni obstoj. Za Boga tudi trdi, da je popoln, saj je ustvaril vso naravo, ki nas obkroža, vse živali in ljudi. S tem, ko je Bog ustvaril našo okolico je ustvaril tudi nas. Človek je stvar, ki misli in biva. Če pa biva človek, biva tudi Bog.

»Predpostavljám, da je vse, kar vidím, lažno.« to je Descartesovo izhodišče na katerem bo gradil celotno zgradbo človekovega razumevanja. Izjavi trditev: »Jaz sem, jaz bivám«, ki mora nujno postati resnična. Zave se, da je gotovo le to, da nič ni gotovo. Prej je mislil, da je človek, ker ima vse njegove fizične lastnosti. A take fizične lastnosti ima tudi mrtvec, zato pride do spoznanja, da ima tudi dušo, s katero misli in čuti. Duša je po Descartesu podobna etru, sapi, nečemu, ki je v telo vdihnjeno. Človeka označi kot spoj duše in telesa in trdi, da lahko duh obstaja neodvisno od materije. Človek je torej resnična misleča stvar, kajti če lahko misli, potem je in obstaja, biva. Ko preneha misliti pa izgubi svoj bit.

Kaj torej ljudje smo? Ves čas se sprašujemo, kdo je ta jaz, ki naj bi mi bili. Vemo, da bivám, ker se vse to sprašujemo, pa vendar še vedno ne vemo, kaj smo in ali se morda motimo. Descartes ni nikoli podvomil v svoje samozavedanje in na njem gradi svoje nekdanje mišljenje. Zato predpostavi, da človek misli, če se je sam sposoben vprašati ali misliti. Vsak človek seveda misli po svoje, ker imamo ljudje različne sposobnosti mišljenja. Um zaznava telo in Descartes sodi, da sam obstaja prav zaradi tega.

»Sodím, da sem.« Soditi pomeni ustvariti si sodbo, mnenje o stvari, predmetu in sebi. Tu se zopet pojavi dvom v naš obstoj. Descartes dvomi v materialne dokaze, ki dokazujejo naš obstoj.

Človek je misleča stvar. Ima telo in dušo. Ima tudi um, zato, da misli, čuti, dvomi in si predstavlja. Človek je na Zemlji najverjetneje najvišje bitje, ker za razliko od drugih bitij misli. Zavedamo se sami sebe in s pomočjo mišljenja smo ustvarjali, ustvarjamo in bomo ustvarjali civilizacije in kulture, ki jih nobeno izmed nam znanih živih bitij ne more. Sposobnost mišljenja nas ločuje od drugih živih bitij in nas dela mislečo stvar.